

Armand Goșu

PUTIN

obsesia imperiului

Cu ilustrații de Dan PERJOVSCHI

POLIROM
2022

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i>	5
-----------------------------	---

1

Rusia. De la democrație electorală la autoritarism electoral și dictatură

Eternul și fascinantul Berezovski	13
Berezovski, ultimul rol	17
Anna Politkovskaia	24
British Council și onoarea lui Putin.....	27
Un mic război victorios	32
Kirill, un patriarh pentru liniștea Kremlinului.....	37
În Rusia, serviciile secrete vânează istorici	43
Vladimir Putin la al treilea mandat	46
Doctrina eurasiatică, între teorie și practică.....	52
Propagandă și manipulare – strategia militară a Rusiei	65
Revoluție, numele tău este „Anticorupție”.....	73
Patriarhul Kirill la curtea țarului Putin	82
100 de ani de la Revoluție. Noua elită KGB-istă face politica externă.....	95
Bătălia pe istoria NKVD dintre FSB și inteligența rusă	102
Navalnîi, scânteia celei de-a cincea revoluții din Rusia?.....	116

Aventurile <i>Morții lui Stalin</i> în Rusia lui Putin	130
Soljenițin acasă, la Moscova.....	134
Protestele de la Moscova și schimbarea la față a regimului Putin.....	140
„Adevărul istoric”, cea mai nouă armă din arsenalul lui Putin.....	146
COVID-19 scoate în evidență slăbiciunile Rusiei.....	150
Joaca lui Putin de-a istoricul și noua ideologie a Rusiei....	156

2

Rusia și Vestul. Vremea revanșei

Cu busola prin Moscova în căutarea resetării.....	163
Luna de fiere din anul de miere ruso-olandez	166
Ambasadorul McFaul se întoarce la catedră. Ce mai rămâne din resetarea relației SUA-Rusia?	171
Rusia vs Europa. Bătălia memoriei istorice	179
Cearșafurile de la Ritz-Carlton și viitorul relațiilor ruso-americane.....	185
Relațiile americano-ruse, intrarea în „normalitate”	188
Triumful lui Putin în fața lui Trump	192
Putin și alegerile din Germania. Tablou postelectoral.....	196
Tot ce trebuie să știi despre evenimentele din Siria. Rachetele americane au cenzurat ambițiile rusești în Orientul Mijlociu	206
Richard Pipes și bătălia pe istoria Rusiei.....	220
Scoțând SUA din acordul nuclear iranian, Trump l-a făcut pe Putin broker politic mondial.....	231
Liniile roșii în politica externă a Rusiei.....	237
Cum s-ar putea încheia războiul petrolului dintre Putin și Mohammad bin Salman?.....	241
<i>Dalla Russia con amore</i> , propaganda Kremlinului în timpul pandemiei de coronavirus.....	249

Fostele republici sovietice
din Europa de Est, Caucazul de Sud și Asia Centrală,
tot mai departe de Rusia

Turkmenistan fără <i>Turkmenbași</i>	255
Kazahstan: de la „deșertul tătarilor” la <i>heartland</i>	264
Visul Georgian – coșmarul lui Saakașvili	275
Armenia la răscruce	278
Migranții, noua armă din arsenalul lui Lukașenko	286
Kazahstan. Sfârșitul epocii Nazarbaev	293

Ucraina. De la cearta pe conducta
de gaz la războiul cu Rusia

Gaz pentru „poporul frate ucrainean”	303
Gazprom. Mizele conflictului cu Ucraina	310
De la Novorossia la Malorossia	317
Ucraina, coșmarul lui Putin.....	321
Schimbare de tactică a Rusiei în Ucraina.	
De la blitzkrieg la războiul de poziții	327
A doua etapă a războiului cu Rusia	
s-a încheiat. Ce urmează pentru Ucraina?.....	334
Scenarii pentru agresiunea Rusiei.....	339
Contraofensiva ucraineană. Putin își îngroapă imperiul....	347

Moștenirea sovietică

În Armenia, ca peste tot în acest spațiu în care instituțiile democratice sunt tinere, fragile, abuzate de orice flăcău intrat în politică cu bani și clan în spate, eterna problemă este cea a puterii, pe care niciun lider nu ar ceda-o de bună-voie. În acest spațiu, instituțiile și mecanismele de transfer al puterii sunt plătând și insuficient rodite, iar moștenirea istorică – imperiile otoman, iranian și rus – nu favorizează democrația.

Vecinii Armeniei din Transcaucazia pășiseră și ei pe acest drum. În cazul Georgiei, Miheil Saakașvili a eșuat. După două mandate de președinte, acesta a schimbat Constituția, a mutat prerogativele la guvern, în mâinile prim-ministrului, al cărui fotoliu spera să-l ocupe chiar el, dar a pierdut alegerile parlamentare și a trebuit să abandoneze puterea și chiar să fugă din țară. Celălalt vecin din regiune, Azerbaidjanul, s-a așezat supus sub clanul Aliev, care a făcut ce a vrut cu țara, fără nicio rezistență serioasă din partea populației. În fond, cele mai multe foste republici sovietice urmează modelul politic desenat la Moscova. Majoritatea liderilor politici s-au format în perioada sovietică, fie în rândurile Comsomolului, fie în mișcările de redeșteptare națională. Reperul lor principal rămâne scena politică de la Kremlin. Primul președinte, Boris Elțin, care își asumase modelul democrației occidentale, i-a făcut pe acești lideri să respecte, cel mai adesea în mod formal, drepturile omului, să organizeze alegeri cât mai libere, să nu încalce libertatea presei, libertatea de asociere. După 2000, odată cu

venirea lui Vladimir Putin la Kremlin, schimbându-se modelul de referință, se observă o accentuare a derapajelor antidemocratice atât în Asia Centrală, cât și în „europenele” Belarus, Ucraina și Moldova. În spațiul euroasiatic s-a cristalizat un model oligarhic rezultat din combinarea incestuoasă a serviciilor de informații, fostele sucursale ale KGB-ului republican, dar mai ales a noilor servicii de securitate cu lumea criminală.

În fostele republici sovietice se observă fie o asumare integrală a noii ideologii a Moscovei, care, în numele suveranismului, respinge grila de valori occidentală, fie un pretins prooccidentalism, condimentat cu antirusism de vitrină, în numele căruia se încalcă valorile democrației liberale, apărând astfel un model politic cosmetizat de esență putinistă. Pentru țările în chestiune, această a doua variantă e mai păguboasă. Va trebui să treacă o generație până ce încrederea în Occident și valorile lui să renască în rândul populației. Din prostie, comoditate, mediocritate sau pur și simplu din cinism fără margini, unele cancelarii vestice au făcut mai mult decât Moscova pentru compromiterea Occidentului în acest spațiu.

Țară atipică

Pentru a înțelege Armenia, trebuie să renunți la grila geopolitică „prorus vs proamerican”. E o scamatorie utilizată de mulți „analști” care nu explică în fond nimic, cu atât mai puțin în cazul Armeniei, o țară cu totul atipică, în primul rând din motive de moștenire istorică și de geografie. De vreo trei decenii încoace, Armenia are un parcurs atipic.

Puțină lume știe că RSS Armenească a fost singura republică care a urmat procedura de ieșire din URSS potrivit Constituției sovietice. Alături de republicile baltice, de Georgia și de Moldova, ea nu a participat la referendumul pentru menținerea URSS organizat de Gorbaciov.

Deși a fost cea mai antisovietică și cea mai anticomunistă țară din Caucazul de Sud, geografia a obligat-o să caute prietenia Rusiei, care a rămas până astăzi garantul de securitate și de integritate teritorială al Armeniei. Pe teritoriul său funcționează baze militare rusești, iar frontierele sunt apărate de grăniceri ruși. Armenia, cu o populație de numai trei milioane de locuitori, are patru vecini, dintre care cu doi are frontierele închise. Relația cu Turcia, țară cu 80 de milioane de locuitori, e dominată de agenda istorică, respectiv de genocidul armean, pe care Ankara refuză să-l recunoască și pentru care nu vrea să plătească despăgubiri. Turcia e partenerul strategic al altui vecin, Azerbaidjan (10 milioane de locuitori), cu care Armenia e în război pentru enclava Nagorno-Karabah încă de acum 30 de ani. Georgia, cu o populație puțin mai mare decât a Armeniei, nu s-a remarcat prin stabilitate politică. În ultimii ani, au fost destul de bune relațiile cu Iranul, o țară cu peste 80 de milioane de locuitori, dar cu și mai mari probleme pe scena internațională.

Erevanul trebuie să facă față unui mecanism nefuncțional de reglementare a crizei din Nagorno-Karabah, unui război neterminat care face anual victime nu doar în rândul militarilor, ci și în rândul populației civile, unui război împotriva Azerbaidjanului, vecin care a sedus întreaga lume prin dimensiunea rezervelor lui de hidrocarburi. Cum Franța și Statele Unite ale Americii, pe teritoriul cărora trăiesc numeroase și influente comunități de armeni, sunt departe și

puțin dispuse să-și asume responsabilitatea pentru securitatea Armeniei, Erevanul a găsit în Rusia aliatul strategic nu neapărat ideal și nici foarte loial, dar esențial pentru securitatea țării. Zvonurile privind retragerea Armeniei din Uniunea Economică Eurasiatică sau din Organizația Tratatului de Securitate Colectivă, ambele dominate de Rusia, sunt nerealiste. Nu pentru că Pașinian ar fi prorus, ci pentru că el nu se poate lupta cu geografia, fugind cu Armenia în rucsacul său negru, ca s-o pună pe hartă lângă San Marino.

Revista 22, 2 mai 2018

Migranții, noua armă din arsenalul lui Lukașenko

Cu puțină vreme în urmă, era greu de imaginat ceea ce media internațională prezintă drept o criză majoră a migraților la frontierele estice ale UE. Doar granițele Poloniei și ale țărilor baltice sunt departe de culoarele migrației, din jurul Mediteranei. Și departe de rezervoarele care alimentează fluxurile migrației, Africa și Orientul Mijlociu.

Fortărea graniței Poloniei de câteva mii de oameni ce încearcă să intre în UE dinspre Belarus a declanșat o veritabilă criză la nivelul continentului. Una diferită de celelalte crize. În primul rând, numărul migraților este mult mai

mic, în total sunt aproximativ 5.000 de persoane, față de peste un milion în 2015. Atunci, 4.000-5.000 de migranți intrau zilnic în Germania. Este prima criză în care migranții nu folosesc rute terestre și navale, ci aeriene. De asemenea, este o premieră pentru țările baltice și Polonia, care nu s-au confruntat în trecut cu astfel de fenomene, pentru faptul – evident – că sunt departe de rutele migrației. Polonia nu e nici Spania, nici Italia și nici Grecia, țări de acces în UE, cu instituții antrenate să facă față la astfel de crize.

Faptul că Polonia a insistat asupra naturii artificiale a crizei, asupra faptului că e o operațiune organizată de un regim autoritar cu participarea unor structuri secrete militarizate nu transformă în sine criza migrației în război hibrid. Rămâne tot o criză a migrației. În fond, instrumentalizarea migranților împotriva UE nu e nimic nou. Și Turcia o practică de mulți ani, și cu destul succes. Concesiile pe care le obține nu sunt doar politice, ci au și multe zero-uri. Dar și alte state utilizează șantajul. Cel mai recent exemplu e Marocul, care în luna mai a dat drumul la robinetul cu migranți. În mai puțin de două zile au trecut în Spania, la Ceuta, circa 8.000 de persoane, foarte multe dintre ele tineri și copii. Un eveniment care a zguduit guvernul Sánchez. Motivul? Spaniolii l-au tratat în secret de COVID într-un spital din Logroño pe Brahim Gali, liderul mișcării de eliberare din Sahara Occidentală, teritoriu pretins de Rabat, dar a cărui anexare Spania refuză s-o recunoască. Marocanii s-au răzbunat, dând drumul unui val de migranți.

REFUGÉES

Câteva săptămâni mai târziu, pe aeroportul din Minsk aterizau primii migranți care se pregăteau să forțeze granița cu Polonia, pentru a ajunge în Germania. Însă, înainte de a începe operațiunea, Belarus a anulat acordurile de readmisie pe care le încheiase, astfel încât să nu-i mai primească pe migranții returnați din UE.

Schema era simplă. Companii turistice din Belarus le vindeau vize turistice și bilete de avion celor care doreau să ajungă la granița cu UE, pe unde să treacă spre Germania. Era o afacere profitabilă. Firmele de intermediere vindeau viza de 30 de dolari cu 180. Foarte probabil, schema era controlată de KGB-ul belarus. În buzunarele KGB ajungeau și câștigurile. Migranții știu foarte bine pentru ce vin în Belarus. Ei nu sunt refugiați politici, ci caută o cale pentru a ajunge în Germania, individual sau împreună cu toată familia. Sunt mulți kurzi din Irak. Unii au mers cu autobuzul de la Erbil la Istanbul. Au plătit o mică avere pentru a ajunge în Europa. Printre migranți sunt sirieni care provin din taberele din Liban. Au plătit mai puțin, pachetul „turistic” i-a costat numai 6.000 de dolari (dintre care doar viza belarusă cumpărată la Beirut costă 1.300). Sunt